

УДК 336.72.13.05

Безугла Ю.Є.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання
Української інженерно-педагогічної академії

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ГАЗОТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

FINANCIAL STRATEGY OF UKRAINIAN GAS TRANSPORTATION SYSTEM

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено питання формування та впровадження фінансової стратегії розвитку газотранспортної системи України. Визначено, що система фінансової стратегії розвитку газотранспортної системи України складається із взаємозв'язаного управління поточним функціонуванням і розвитком. Фінансовий розвиток газотранспортної системи на основі сформованої стратегії визначає місце механізму радикальних перетворень в системі управління розвитком, задає вимоги до параметрів змін і створює основу для формування механізму діяльності газотранспортної системи в умовах значних змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

Ключові слова: фінансова стратегія, розвиток, газотранспортна система, рівень, фактор.

АННОТАЦІЯ

В статье исследованы вопросы формирования и внедрения финансовой стратегии развития газотранспортной системы Украины. Определено, что система финансовой стратегии развития газотранспортной системы Украины состоит из взаимосвязанного управления текущим функционированием и развитием. Финансовое развитие газотранспортной системы на основе сложившейся стратегии определяет место механизма радикальных преобразований в системе управления развитием, задает требования к параметрам изменений и создает основу для формирования механизма деятельности газотранспортной системы в условиях значительных изменений внешней и внутренней среды.

Ключевые слова: финансовая стратегия, развитие, газотранспортная система, уровень, фактор.

ANNOTATION

The paper investigates the issue of forming and implementing financial strategy of Ukraine's gas transportation system. It is determined that the system of financial strategy of Ukraine's gas transportation system consists of interconnected control over current functioning and development. Financial development of the gas transportation system based on the existing strategy determines the position of the mechanism of radical change in the development management, sets requirements for the parameters change, and provides the basis for the formation of the mechanism of gas transportation system in significant changes in the external and internal environment.

Keywords: financial strategy, development, gas transportation system, level, decision.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання фінансовий стан газотранспортної системи України є незадовільним, що пов'язано з впливом низки зовнішніх і внутрішніх факторів. Найбільш вагомими із них вважаються нестабільність політичної та економічної ситуації, зміни нормативно-правової бази, високий рівень конкуренції на ринках збуту, значний рівень ризику втрати прибутку і капіталу, зростання тарифів на енергоресурси тощо. Окрім несприятливого впливу факторів зовніш-

нього середовища, газотранспортна система характеризується наявністю неефективного внутрішнього механізму, відсутністю сформованої фінансової стратегії розвитку, структурою господарювання, що не дозволяє вирішувати проблеми виживання, забезпечення фінансової стабілізації та підвищення рівня прибутковості діяльності газотранспортної системи у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Широке коло питань, пов'язаних із дослідженням фінансового стану, фінансової стратегії, розвитку, а також діяльності газотранспортної системи України, знайшло відображення в роботах багатьох вчених, серед них: І. Ансофф [1], О. Ареф'єва [2], І. Бланк [3], О. Дзьоба [4], Л. Митько [5], І. Карп [6], П. Дойль [7], Л. Забродська [8] та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте недостатньо вирішеними залишаються питання щодо проблем і завдань формування та впровадження фінансової стратегії розвитку газотранспортної системи України.

Постановка завдання. Завдання статті полягає у дослідженні питань формування та впровадження фінансової стратегії розвитку газотранспортної системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перехід до ринкових відносин призвів до структурної перебудови економіки та корінній зміні умов функціонування газотранспортної системи України. Макроекономічні перетворення негативно позначилися на розвитку транспортних систем, оскільки стан і діяльність багатьох з них характеризується недостатньою інвестиційною привабливістю, низькою інноваційною активністю, високим ступенем фізичного і морального зносу основних засобів, низьким рівнем ефективності та динаміки розвитку в умовах високої конкуренції на українському й світовому ринках високотехнологічної продукції. Зазначені характеристики зумовлюють необхідність радикальних змін на газотранспортній системі в цілях забезпечення конкурентоспроможності та стабільного прогресу української економіки, основною формою яких є процес формування фінансової стратегії розвитку як механізм комплексного зростання,

який спрямовано на глибокі зміни структури та технології, управління транспортними процесами та збутом та у кінцевому підсумку – покращення стану.

Оскільки газотранспортна система повинна відповідати вимогам суспільного виробництва та національної безпеки, мати розгалужену інфраструктуру для надання всього комплексу послуг, у тому числі забезпечувати зовнішньо-економічні зв'язки України, саме тому газотранспортна система є, безумовно, стратегічною складовою енергетичного комплексу України. Від ефективної її роботи залежать не тільки доходи державного бюджету країни, стабільність газопостачання населення, промисловості, а й значною мірою енергетична безпека багатьох країн Європи. Варто зазначити, що тільки за кілька останніх років було виконано цілу низку робіт у цьому напрямі. Серед них дослідження Афіського технічного університету на моделі PRIMES, які проходять під егідою Генерального департаменту енергетики та транспорту Європейської комісії, роботи асоціації OME, нідерландського центру енергетичних досліджень тощо.

Майже всі прогнози базувалися на помірних оцінках зростання цін на нафту – до \$40-50 за барель. Вийшло нове дослідження на базі моделей PRIMES, в якому враховувалося більш значне зростання цін. Динаміка цін, покладена в основу прогнозних оцінок споживання та імпорту [4-6], наведена на рисунку 1.

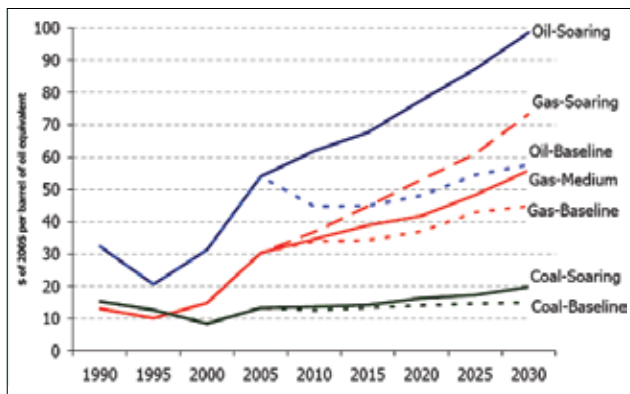

Рис. 1. Міжнародні ціни на енергетичні ресурси для Європейського енергетичного ринку за альтернативним ціновим сценарієм

У цьому новому прогнозі попит на газ в Європі у 2030 році зменшений на 130 млрд м³, порівняно з прогнозом DG TREN 2003 року. Цікаво, що у цьому прогнозі з 2020 року очікується зниження споживання газу в Європі зі швидкістю 0,2% на рік. Власний видобуток у Європі в 2028 році знизиться, за оцінкою DG TREN. Прогнози DG TREN та OME оцінюють потребу в імпорті в ЄС-27 у таких обсягах: у 2030 році 552-636 млрд м³ [4-5].

Газотранспортна система є необхідною умовою спеціалізації і комплексного розви-

тку народногосподарських комплексів регіонів як локального, так і районуутворюючого значення. Внаслідок цього складається транспортна система, яка розвивається у взаємодії з усім народногосподарським комплексом країни. Діяльність газотранспортної системи як частини єдиної системи країни сприяє нормальному функціонуванню усіх галузей суспільного виробництва, соціальному й економічному розвитку та зміцненню обороноздатності держави, міжнародному співробітництву України.

Протягом останніх років багато країн визначили фінансову стратегію розвитку газотранспортної системи з метою підвищення конкурентоздатності країни в цілому. Обсяги розвитку постійно зростають. Стадія життєвого циклу в галузі та ступінь її кон'юнктурності, галузеві особливості операційної діяльності системи та відсутність державних програм захисту, підтримки та розвитку галузі обумовлюють галузеві фактори, що впливають на здатність формування потенціалу розвитку. Відсутність ефективної державної фінансово-кредитної політики, неадекватність умов фінансово-економічної кризи, зниження рівня інноваційно-інвестиційної активності, збільшення фінансових витрат та термінів окупності капіталовкладень, деформація структури зовнішніх та внутрішніх ринків призводять до зниження рівня розвитку газотранспортної системи [3-6]. Негативні зрушення у галузі зумовлені низкою ринкових факторів, серед яких недостатній рівень розвитку інфраструктури та дисбаланс у співвідношенні між попитом і пропозицією, які не тільки уповільнюють розвиток галузі.

Поточна ситуація у газовій галузі України характеризується низкою негативних явищ і тенденцій, що викликає необхідність формування фінансової стратегії розвитку газотранспортної системи. Найбільш критичними викликами є [4-6]:

- наявна залежність енергетики України від імпорту газу одного постачальника та незначні обсяги диверсифікованих поставок природного газу;
- відставання розвитку вітчизняного газового ринку (а отже – і його конкурентоспроможності) від активних процесів реформування світових газових ринків, насамперед, у Європі;
- необхідність виконання зобов'язань України, що випливають з її членства в Енергетичному Співтоваристві, та зафіксовані іншими міжнародними зобов'язаннями України;
- зростання цін на природний газ, який робить неконкурентоспроможними галузі промисловості, що забезпечують більшу частину ВВП України;
- брак значних інвестиційних ресурсів, необхідних для реабілітації та модернізації вітчизняної газотранспортної системи та підземних сховищ газу тощо.

З технічної точки зору, газотранспортна система України характеризується високим рів-

нем моральної та фізичної зношеності технологічного обладнання та устаткування, низькою ефективністю роботи газоперекачувальних агрегатів компресорних станцій (коефіцієнт корисної дії 24-26%, тоді як у сучасних – до 42%). 85% устаткування, машин, споруд основного і допоміжного виробництва ПСГ, 5% газопромислового устаткування, 62% свердловин [6].

Зазначені проблеми передбачається вирішити згідно із завданнями сформованої фінансової стратегії розвитку газотранспортної системи, до якої входять:

- опрацювання моделі організації газового ринку в Україні, включаючи правові, економічні, технічні та організаційні напрями;

- забезпечення гарантій іноземним власникам газу щодо власності на природний газ, який вони будуть купувати на газовому ринку, зберігати у ПСГ України або транспортувати;

- взаємодії з органами Євросоюзу, міжнародними фінансовими організаціями та провідними європейськими газовими компаніями, отримання від них організаційно-методичної, правової та фінансової підтримки;

- підвищення завантаженості ГТС України транзитними потоками;

- забезпечення ефективної роботи підземних сховищ газу на заході України, у тому числі для іноземних споживачів (власників газу);

- створення єдиних рівноправних та недискримінаційних умов роботи на українському та європейському газових ринках для всіх учасників газових ринків, як країн Європейського Союзу, так і вітчизняних.

Газотранспортна система під впливом змін попиту на продукцію, послуги, методи їх виробництва і обслуговування стикаються з необхідністю радикальної зміни своїх структур і функцій, а також комплексною зміною методів функціонування для рішення проблеми виживання або підвищення ефективності фінансової стратегії розвитку. Необхідність у змінах стала виникати так часто, що їх вплив на життєвий цикл не розглядається як виняткове явище [2-4]. Оскільки процес розробки та впровадження фінансової стратегії розвитку є багатогранним, складним, масштабним та неоднозначним, функціонально спрямованим. Він, включаючи широкий аспект різноманітних перетворень та структурних змін на макро- та мікрорівні, передбачає необхідність розгляду таких питань, як передумова, фактори та принципи розбудови. Діалектика поточного функціонування і розвитку складає сутність існування системи. При цьому, якщо функціонування відображає статичку існування, то розвиток визначає його динаміку.

Статичний характер функціонування системи з'являється у виконанні поточних операцій для забезпечення подальшого існування у діючих змінних умовах. Динаміка фінансового розвитку газотранспортної системи виражається у таких його характеристиках, як формування

стратегії управління та забезпечення економічного зростання. При цьому, якщо функціонування спрямоване на збереження поточної стійкості і платоспроможності у короткостроковій перспективі, то розвиток газотранспортної системи за допомогою механізмів перетворень тимчасово порушує збалансованість його підсистем, але в довгостроковій перспективі підвищує вартість (капіталізацію) і забезпечує показники стійкості функціонування на новому рівні розвитку.

Висновки. Система фінансової стратегії розвитку газотранспортної системи України складається із взаємозв'язаного управління поточним функціонуванням і розвитком. При цьому збалансованість управління визначається ступенем оптимальності співвідношення динаміки розвитку і стійкості поточного функціонування системи. Фінансовий розвиток газотранспортної системи на основі сформованої стратегії визначає місце механізму радикальних перетворень в системі управління розвитком, задає вимоги до параметрів змін і створює основу для формування механізму діяльності газотранспортної системи в умовах значних змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М. : Экономика, 2005. – 178 с.
2. Арефьева Е.В. Стратегия и тактика управления производственными системами / Е.В. Арефьева. – Харьков : Основа, 1996. – 203 с.
3. Бланк И.А. Стратегия и тактика управления финансами / И.А. Бланк. – К. : ИТЕМ Лтд, АДЕФ-Украина, 2006. – 195 с.
4. Дзьоба О.Г. Інвестиційні пріоритети розвитку газотранспортної системи України [Електронний ресурс] / О.Г. Дзьоба. – Режим доступу : <http://confcontact.com/node/194>.
5. Митько Л.О. Українська газотранспортна система: позитив і негатив для України [Електронний ресурс] / Л.О. Митько. – Режим доступу : http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php?ELEMENT_ID=57220&print=Y.
6. Карп И. Газотранспортная система Украины: на раздорожье [Електронний ресурс] / И. Карп, Л. Униговский. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/gazotransportnaya_sistema_ukrainy_na_razdorozhie.html.
7. Дойль П. Менеджмент: стратегия и тактика / П. Дойль ; пер. с англ. под ред. Ю.Н. Каптуревского. – СПб. : Питер, 1999. – 560 с.
8. Забродська Л.Д. Стратегічне управління: реалізація стратегії / Л.Д. Забродська : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Консум, 2004. – 208 с.
9. Кугаенко А.А. Методы динамического моделирования в управлении экономикой / А.А. Кугаенко ; под ред. П.Е. Кондрашова. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Университетская книга, 2005. – 456 с.
10. Кульба В.В. Методы формирования сценариев развития социально-экономических систем / В.В. Кульба, Д.А. Кононов, С.А. Косяченко, А.Н. Шубин. – М. : СИНТЕГ, 2004. – 291 с.
11. Марченко В. Сучасні інформаційні технології прийняття раціональних управлінських рішень / В. Марченко // Техніка АПК. – 2007. – № 3. – С. 9-11.